

{דין תמחויים מחלקים במעילה וחטאות}

במשנה. שאלת ר"ע שוחט ה' זבחים בחוץ וכו', ולר"ש השאלה היתה באכילת נותר, ור' יהושע הוכיח מדין תמחויים מחלקים שמצינו במעילה דא"כ ה"ה ה' זבחים שונים לגבי חטאות. ומבואר בסוגיא דזה מוסכם לכו"ע דאם מצינו חילוק חטאות בתמחויים ה"ה ה' קרבנות שונות מספיק לחלק, ורק השו"ט הוא אם אפשר לדמות מה שמצינו דינו של ר"י לגבי מעילה, דאפשר מעילה חמור טפי כסברת המשנה. ולכן כתב הרמ"מ בפיה"מ דשאלת הגמ' באכילת נותר וכו' ל"ד נותר, אלא כל איסור חטאת חלב ודם וכו' בה' קרבנות הוא אותו נידון אם מעילה חמור טפי מחטאות. נמצא שיש ב' נידונים במחלק לחטאות, חדא בתמחויים ושנית בקרבנות, ובזה לכו"ע שווים, וכן מבואר בתוס' טז, א ד"ה אלא, ורק המחלוקת הוא אם אפשר לדמות דין זה שמצינו במעילה דה"ה לחטאות. ולדינא, כתב הרמ"מ דכל השו"ט אם חזר בו ר"י הוא רק לגבי חטאות, אבל במעילה אפי' ר"ע מודה דיש חילוק תמחויים. וכן פסק לדינא בשגגות (ט, ט) דאם אכל אפי' מזבח א' בה' תמחויים שונים לפני זריקה חייב ה' מעילות. ובתוי"ט תמה על הרמ"מ שלא הביאו להלכה, וכבר כתב בברכת הזבח דמפורש הוא ברמ"מ בהלכות שגגות. ורק בלח"מ העיר דלא הביא הרמ"מ דה"ה בתמחוי א' אם הם ה' קרבנות נמי חייב ה', וכמבואר בסוגיא דתלוי זה בזה.

וכתב המנח"ח (מצוה קכז אות כד) דנראה דלעיל (יב, ב) יש נידון אם דינו של ר"י בחילוק תמחויים הוא רק לחומרא דאם אכל ב' כזיתים בהעלם א' בב' תמחויים חייב שנים, או גם לקולא, דאם אכל חצי זית מתמחוי א' וכו' אינו חייב כלל דאין כאן זית שלם. וכתב המנח"ח דנראה דכ"ז לגבי חילוק תמחויים של ר"י בחטאות, אבל במעילה סברת הגמ' הוא דשייך דין חילוק תמחוי במעילה מחמת חומרת איסור מעילה, וא"כ ודאי הוא סברא רק לחומרא ולא לקולא.

וכ"כ השפ"א כאן, וכתב דלפי"ז יל"ע אם אכל ד' חצאי זיתים בד' תמחויים, כמה מעילות חייב, האם אמרינן דחייב שני חטאות דיש כאן אכילת שני זיתים סה"כ, וכיון דהם תמחויים שונים חייב שנים, או כאן ממנ"פ אם תמחויים מחלקים אז אינו חייב כלל דכל אחד חצי שיעור, ולומר דתמחוי מחלק רק לחיוב ולא לפטור כה"ג הוי תרתי דסתרי, וא"כ לא יהא חייב כלל, וא"כ עדיף שלא לחלק בתמחויים וחייב רק א' עבור שני הזיתים, וכה"ג לא יהיה תרתי דסתרי, זהו ספיקת השפ"א אם כה"ג חייב שנים או אינו חייב אלא א'. ובאבנ"ז (חומ"מ סי' קצ אות ד) כתב דאינו חייב אלא אחת.

עוד שאלה כתב באפיק"י (ח"ב סי' ו) דיל"ע אם מה שאכל מהקרבת היתה חלב או דם דמלבד מעילה חייב נמי חטאת משום חלב ודם, האם כיון דתמחוי מחלק למעילה ממילא מחלק נמי לחטאות, או סו"ס לגבי חטאות דנים הכל כהעלם א' ואינו חייב אלא א'.

ועכ"פ כ"ז לגבי מעילה דיש חילוק תמחויים, והרמ"מ לא הזכיר מה החילוק של התמחוי, ויש בגמ' כמה מ"ד, וע' ערל"נ משכ"ב. ועכ"פ כ"ז במעילה מחמת החומרא של איסור מעילה כמבואר במתני'.

ועוד יש להוסיף מה שכתב הרמ"מ עוד חומרא יותר מהמשנה, דבמעילה מצינו דהמשלח חייב דאמרינן שלוחו של אדם כמותו, והו"ד ברעק"א במשניות. וע' ר"י קורקוס דאף שלא נזכר במשנה כן הוא הדין ע' קידושין (מב, ב) דמעילה אמרינן יש שליח לדבר עבירה.

וכתב הערל"נ דאפשר הרמ"מ מפרש כן גופיה בלשון המשנה דמאכיל כאוכל, שהשמיט הרמ"מ בבא זו, ואפשר הרמ"מ למד כן בלשון המשנה, דמצד חיוב מעילה של הוצאת רשות שפירש"י הרי א' כבר דמהנה כנהנה, אלא הרמ"מ מפרש דמאכיל כאוכל היינו שאמר לחבירו לאכול, וגם כה"ג המשלח חייב כמש"כ התוס' בקידושין שם, וזהו הדין של מאכיל כאוכל מדין שליח לדבר עבירה, דגם המצווה לעשות חייב מדין שלוחו של אדם כמותו. [וע"ע במרחשת ח"א סי' מד].

והנה, בדין תמחויים מחלקים בחטאות, כתב הרמ"מ בפיה"מ דאינו ברור בסוגיא למסקנא אם ר"י חזר בו או לא, ולדינא פסק הרמ"מ (שגגות ו, א) דאינו מחלק לחטאות. ובכס"מ כתב דצ' טעם למה פסק כר"ע, וע' לח"מ דגם ר"י מספק"ל אם חזר בו ור"ע ודאי ולכן קיי"ל כן, ובשפ"א כתב לדון דקיי"ל כן רק בתורת חומרא.

אולם כתב רעק"א במשניות כאן (פ"ג מ"ט) דהגם דכאן בסוגיא אין הכרעה אם ר"י חזר בו או לא, מ"מ בגמ' לעיל (יב, ב) הרי פירשו המשנה כר"י ואפי' לגבי חטאות, ומבואר בע"כ דר"י לא חזר בו. וכן יש לציין מגמ' לעיל (ד, א) דמפרשים הברייתא שם כר"י ואפי' לחילוק חטאות ובע"כ לא חזר בו ר"י.

{דין גופים מוחלקים בבהמה}

והנה, בכל הסוגיא מבואר דאין חילוק חטאות מצד גופים מחולקים של בהמות, ורק מצד דרגת חילוק כמו תמחויים דנו מצד חילוק בין הקרבנות, אבל מצד חילוק גופי הבהמות מבואר דאין צד לחייב חטאות שונות. ויש כאן מחלוקת גדולה בין הראשונים בדין גופים מוחלקים בבהמות, והארכנו בזה לעיל דף ד, וכבר הקשה כאן בתו"י (ד"ה האוכל) למה בנותר א"א לחייבו ה' חטאות מצד זה שכל קזית בא מבהמה אחרת וכמו שיש דין גופים מוחלקים בנדות לעיל.

ותי' תו"י דכל דין גופים מוחלקים הוא רק באנשים דהתם יש סברת המשנה להלן בסמוך דגם היא מזהרת ויש תרי לאוין ולכן ה"ה גופים מוחלקים. אבל בבהמות דל"ש זה ל"א הכי, [מלבד סברת הגמ' מצד הקרבן וכדין תמחויים].

אולם אין זה מוסכם דבתורי"ד בקידושין (עז, ב) כתב דנראה דכל בעלי חיים בכלל דין גופים מוחלקים, ובא על ה' בהמות חייב ה' חטאות כמו ה' נידות דמ"ש, וכן משמע בתוס' לעיל (ט, ב) דבהמות בכלל דין זה כמו אדם, ומ"מ כתב התורי"ד דנראה דכל החשיבות רק כשהוא בחיים, אבל בלי חיות אין בו מעלת גופים מוחלקים, ולכן תנן כאן בנותר דחייב אחת לולי דין תמחויים וקרבנות.

וכבר תמה המשנה למלך (שגגות ו, ב) שהביא דבריו [וכתבו בשם הרי"א ז'] דבשלמא בנותר י"ל כן, אבל ברישא שאל ר"ע בשחיטת קדשים בחוץ והתם הבהמה חי ולמה א"א לדון מדין גופים מוחלקים לדברי התורי"ד.

ותי' בשער המלך (איסורי ביאה יז, יא בסו"ד) דצ"ל דחייב שחיטת חוץ רק בסוף וכבר מת ולכן אינו מספיק לגופים מוחלקים, וכ"כ בפרי מגדים בפתיחה הכוללת (או"ח הלכות שבת ד"ה ידוע) ודן דתלוי בגמ' חולין (כט, ב) אם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינה, ע"ש.

ורעק"א בגליון הרמ' הוסיף דבאמת י"ל דברישא ל"ש גופים מוחלקים דשוחט בחוץ אין כאן הנאה, וכטענת ר"ש בגמ' דא"א להוכיח מנדה מה"ט דמה לנדה שכן נהנה, ועכ"פ מה"ט י"ל דלא יתכן דין גופים מוחלקים ברישא לכו"ע, וכן דקדק בתו"י שג"כ הוכיחו כן רק באכילת נותר, ולית להו סברת התורי"ד דאינו חשוב במיתה, אבל ברישא לא הוכיחו דהתם י"ל דאינו נהנה גרע טפי.

אמנם, כתב רעק"א דלמעשה התו"י הוכיחו ממשנה מפורשת להלן דרך בנדות דגם היא מזהרת יש חילוק גופים ולא בבהמות, והיינו דלהלן נחלקו בביאור שאלת ר"ע, ורבה מפרש דהשאלה הוא אם שבת מחלק כגופים מוחלקים, ור"א השיבו דמחלק כמו בנדה, [ותני נידות ולא נדה כמסקנת הגמ' יז, א לרבה], ור"ע טען דמה לנדות דהיא מזהרת וכו', ור"א השיב דיש להוכיח מבהמה, וכתב רעק"א דבע"כ היינו מבהמות, וגם שם תני בהמות, וכ"כ הראב"ד בתו"כ (ויקרא דיבורא דחובה פ"א ה"ג), וא"כ מפורש דנחלקו בזה ר"א ור"ע, ולמסקנא לא הודה ר"ע לר"א לדברי רבה, וא"כ מפורש כדברי התורי"ד במשנה. ואפ"י אם התורי"ד מפרש דר"ע חזר בו לר"א, א"כ מפורש במשנה דה"ה בהמות ואין זה סברת עצמו, והניח בצע"ג. ולמעשה כ"ז לשיטת רבה אבל לדינא קיי"ל כר"ח להלן דמפרש השו"ט במשנה לגבי ימים שבינתיים וא"כ אין הנידון במשנה כלל לגבי דין גופים מוחלקים, ומ"מ הו"ל להזכיר מדברי המשנה להלן דלרבה עכ"פ זהו הנידון במשנה.

והנה, גם בשטמ"ק להלן (טז, א השמטות אות יג) נקט כתורי"ד דגם בבהמות שייך גופים מוחלקים, וכתב דאכילת נותר שאני דהוי רק חלק מבהמה ואינו עובר בכל הבהמה כמו רביעה, והוא סברא אחרת וע"ד התורי"ד, וסברא זו מצינו גם במהר"ם (חולין פג, א ד"ה ומה התם). ובשטמ"ק למעשה הקשה ממשנה להלן דמבואר דלרבה בבהמה אינו לוקה אלא אחת הגם דעובר על כל הבהמה, ע"ש.

עוד יש לציין לדברי התוס' בסנהדרין (נד, ב) במחלוקת ר"י ור"ע ברובע בזכר ובהמה, וכתבו התוס' דלא מצינו דין גופים מוחלקים אלא באיסור נדה, וכן בשפחה חרופה לעיל ט, ב, אבל בזכר ובהמה לא מצינו ואם ליכא גזה"כ לא אמרינן הכי. ובאור שמח (שגגות ה, ג) ביאר דלתוס' בעינן גזה"כ, וכל העריות י"ל ילפינן מנדה בהיקש של עריות להדדי, אבל זכר ובהמה אינן כלולים בהיקש כמו כל העריות ולכן אין בהו דין גופים מוחלקים.

ונפק"מ במעביר בנו למולך דהוי בן אדם, וכתב המנח"ח (מצוה רח אות ח) דשלוש בנים י"ל דחייב ג' חטאות מדין גופים מוחלקים, ולתוס' שם אינו בכלל ההיקש ואינו חייב אלא אחת.

ולסיכום, בתו"י כתב כפשטות המשנה להלן דליכא דין גופים מוחלקים בכלל בבהמות, ויש ראשונים דפליגי דגם בבהמות שייך, וכ"ה בתורי"ד ושטמ"ק, ורק התורי"ד ס"ל דזה רק בחיים, ולשטמ"ק רק בעובר עם כל הבהמה. ודעת תוס' בסנהדרין דרק במקום שמצינו להדיא בתורה ריבוי לזה אמרינן גופים מוחלקים.

{ביאור המשנה לרבה ור"ח}

משנה. בשאלת ר"ע אינו ברור, ובגמ' ביארו דיש באמת שני שאלות נפרדות, חדא בדין שבתות מחלקים, ושנית בדין שני תולדות מאב אחד, ולגבי שאלה א' נחלקו בגמ' מה השאלה, האם הנידון בשגגת שבת ואפשר חייב שנים מדין ימים שבינתיים הוי ידיעה לחלק, או בשגגת מלאכות ושבתות כגופים לחלק. ור"א השיב לכתחילה מנדה, [וע' להלן יז א דאם הנידון מצד ימים שבינתיים גם בנדה משכח"ל כה"ג, ואם מצד גופים צ"ל נדות], ורעק"א הקשה דלכאורה י"ל דנדה שאני דכן נהנה, משא"כ בשבת, וכטענת ר"ש לעיל בשחיטת חוץ. וכתב העולת שלמה די"ל גם בשבת כה"ג שנהנה באופן שאכל ובלע וחייב משום הוצאה וכדלעיל (יד, א) בשיטת ר"מ.

ולמעשה תוס' ריש ע"ב (ד"ה אמר רבה) כבר העירו דר"א עצמו הרי ס"ל לעיל דחייב על כל ביאה וביאה, וא"צ שום גופים מוחלקים, וא"כ כל השו"ט אינו מובן. וכתבו וכ"כ בשטמ"ק כאן דר"א לדבריו דר"ע, ואינו בשיטת עצמו. אבל רש"י במשנה הביא שיטת ר"א תו"ד, וצ"ע, וכה"ק במים קדושים ועוד, ולהדיא מפורש בגמ' להלן דאיירי בה' נדות, ובע"כ אינו בדעת ר"א.

[וע' מים קדושים דבע"כ סיפא של המשנה לגבי בהמות צ"ל דהיינו רק לר"א לשיטתו ובבהמה אחת, דלר"ח דהמשנה לגבי ימים שבינתיים ל"ש היכ"ת בבהמה, ע' להלן, ובשטמ"ק (להלן טז, ב אות ה) בשם הרא"ש נתקשה בזה, וע"ש בשטמ"ק דאפשר זה רק לר"א לשיטתיה, ע"ש. ולפי"ז כתב במים קדושים דרש"י פי' כן במשנה וכו' א מכח הסיפא, וע"ש משכ"ב].

{הוכחה ממשנתנו דקטן אין בו אזהרה כלל}

א"ל הבא על הקטנות יוכיח שאין בהן אלא אזהרה אחת, והשיב דיש להן לאחר זמן, והיינו דעיקר איסור נדה הוא איסור כזה שיש ב' אזהרות בעצם. והנה, יש חקירה גדולה בספרי האחרונים בגדר דין קטן בעבירות, אם כל דינו רק דאין בו תורת עונש, אבל מוזהר בעצם, או אין לו אזהרה כלל ורק מדין חינוך אסור, וע' תבואות שור (סי' א ס"ק מט) ומשכנ"י (אבהע"ז סי' מד) ובית הלוי (ח"א סי' טו אות ב') ושערי יושר (שער א' פ"ג) כמה ראיות לכאן ולכאן, ודנו מפרשת ספינן וכו' ועוד ראיות. וכתב הקה"י (יבמות סי' לא) דנראה להוכיח ממשנתנו דאין בו איסור ואזהרה כלל, ואפי' דיחוי הגמ' הוא רק דלאחר זמן יש, אבל מבואר עכ"פ דהוי רק אזהרה אחת.

ביאור שאלת הגמ' אם שבתות כגופים.

בגמ' וכן הוא לרבה דזהו שאלת ר"ע אי שבתות כגופים, ונפק"מ בעושה כמה מלאכות פעמיים, בשבת זו ועו"פ בשבת אחרת, ובשגגת מלאכות וזדון שבת. ויש כאן מחלוקת גדולה בראשונים בעיקר ההבנה של צד זה לדון שבת כגופים, דרש"י מפרש דהיינו כמו שעושה אב ואב חייב שתים, כמו כן כל שבת נחשב לגוף אחר כאילו עשה מלאכה ואב אחר ולכן חייב שתים.

אבל הרמ' בפיה"מ כאן ביאר דכמו ב' גופים חייבים בעריות, כמו כן יש לדון כל שבת כגוף אחר, ואינו חילוק לדון כאילו עשה מלאכה אחרת, אלא באותה מלאכה חייב אם הוא גוף אחר כמו בעריות, וגם שבת הוי בכלל גופים מוחלקים.

וכן דקדק הרש"ש כאן מדברי התוס' לעיל (ט, ב) שדימו סוגיית הגמ' כאן בשבתות כמו עיקר דין גופים מוחלקים, ולרש"י הוא דין אחר לדון מכח כל שבת כמו מלאכה אחרת, ובע"כ כהרמב"ם.

והקשה הרש"ש, דבכל הסוגיא מבואר דכל הנידון בגופים רק לגבי שגגת מלאכות, אבל שגגת שבת אפי' אם כגופים לא מספיק לחייבו ב' אלא מכח הנידון של ימים שבינתיים. ובשלמא לרש"י דגופים היינו ב' מלאכות א"ש, דשגגת שבת בב' מלאכות חייב א'. אבל להרמ' דהוי כגוף אחר כפשוטו, א"כ גם בשגגת שבת נאמר דיש כאן ב' גופים וחייב ב' ולמה אינו חייב שתים, וכן הקשה עוד אחרונים, וביניהם באבני נזר (יו"מ סי' קפט אות ג' ואות כ') ועוד.

ובאמת בתוס' להלן (ע"ב סוד"ה אמר ר"ח) ובשטמ"ק שם (אות כו) ביארו דלא כרש"י ולא הוי כב' מלאכות, ונתקשו א"כ למה רק בשגגת מלאכות יש ב' גופים ולא בשגגת שבת, וכתבו דבע"כ רק אם הוי זדון שבת אז יש חשיבות לדונו כגוף אחר, ולא ביארו יותר. וע' להלן עוד בזה בשיטת הרמב"ם.

{שיטת הרמ' בדין מעין מלאכה}

ע"ב. בעיקר הסוגיא יש שיטה מחודשת של הרמב"ם בכל הסוגיא, ונקדים, דבמשנה ריש כלל גדול שהביא רבה בסוגיין תנן בסיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת וכו', ופירש"י דהיינו תולדות הרבה של אב אחד, ולכן אומרת הגמ' דזה דלא כר"א, דס"ל דחייב שנים על כל תולדה.

אבל הרמ' (שבת רפ"ז) כתב לייסד דבשבת יש אבות ותולדות, ויש גם דבר שהוא מעין מלאכה, והוא ג"כ אב, שיש לאב מינים הרבה, וכגון באב מלאכה של חורש, גם אם חופר או עושה חריץ בכלל האב דענין אחד הוא, וזהו מעין מלאכה.

והרמב"ם בהלכות שגגות (ז, ז) הביא משנה הנ"ל בכלל גדול ופירשה כנ"ל מעין מלאכה עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת כגון שזרע ונטע והבריך והרכיב אינו חייב אלא אחת. וכתב הלח"מ דהרמ' דקדק כן בלשון המשנה דלא תנן לשון תולדה אלא מעין מלאכה, והיינו דדינו כעשה אב ואב דאינו חייב אלא אחת לדינא.

וכתב הלח"מ דבע"כ הא דמבואר בסוגיין דדין זה דלא כר"א מבואר דהכוונה לתולדות וכפירש"י, דלהדיא אמרו כאן בגמ' דלר"א חייב בוולדי מלאכות כמלאכות, והיינו תולדות, ובע"כ הכוונה דכמו דלר"א חייב בתולדות כמו כן חייב במעין מלאכה נמי.

ובאמת שיטת הרמ' לפרש כן במעין מלאכה אינו רק במשנה אלא בכל הסוגיא, דמצינו כאן בסוגיין דיש נידון של שבתות כגופים וכן בדין ימים שבינתיים וכו', והרמ' פסק לדינא (שגגות פ"ז ה"ח) כר' חסדא דשבתות כגופים, וכן ימים שבינתיים הוי ידיעה לחלק דר"ע קיבל מיניה, וע' כס"מ למה פסק כר"ח. ומ"מ הרמ' כתב שם דכל דין זה הוא בהיכ"ת שעשה מלאכה א' בשבת זו ובשבת הבא עשה עו"פ כעין מלאכה זו, ודקדק הלח"מ דלא איירי שעשה אותו מלאכה ממש, אלא מעין מלאכה, ורק כה"ג חייב שתיים. ומשמע ברמ' דכל הדין של גופים מחלקים רק במעין מלאכה ולא באותה מלאכה.

וכבר תמה הלח"מ דא"כ מה ההכרח לגמ' לעיל לפרש דר"ע שאל ב' שאלות, א' לגבי תולדות ושנית לגבי שבתות לחלק, הלא להרמ' רק במעין מלאכה דנו לחלק וכו', והכל שאלה א', וע"ש שהאריך בב' הסוגיא. ובר"י קורקוס וקרי"ס אכן כתבו דלשון הרמ' ל"ד, אבל בלח"מ כתב דבכל מקום שהרמ' כתב דין זה איירי רק במעין מלאכה, ומבואר דס"ל להרמ' דכל דין חילוק של שבתות כגופים רק במעין מלאכה.

ובביאור דבריו, כתבו האבן האזל (שגגות פ"ז ה"ח) וע' בארוכה במאסף חידו"ת להגר"א קוטלר סי' ב' אריכ"ד בסוגיין, דכבר הארכנו לעיל דדין שבתות כגופים ברמ' מבואר דהוי ממש כגוף אחר, ודלא כרש"י דהוי כמו ב' מלאכות שונות, והערנו לעיל דא"כ למה ליכא שבתות כגופים בשגגת שבת, ולמה מצינו כן רק בשגגת מלאכות, וביארו, ויסוד דבריהם הוא דבאמת בשבת מצינו דין חדש לגבי חילוק חטאות שלא מצינו בעלמא, והוא דין המשנה להלן דאם שוכח עיקר שבת אינו חייב אלא אחת, וליכא דין כזה בנדה וכדומה וכו'. ומבואר בגמ' שבת (סט, ב) דדין זה ילפינן מושמרו בני ישראל את השבת או משבתותי תשמרו לשון יחיד דפעמים יש שמירה אחת לשבתות הרבה, והיינו שוכח עיקר שבת. וי"ל דדין זה אינו סתם גזה"כ בשוכח עיקר שבת, אלא גזה"כ בכלל בחילוק חטאות בשבת דאם אך יכולים לדון שיש כאן רק שגגה אחת אז יש גזה"כ בשבת דאינו חייב אלא אחת מצד שגגה זו, אבל אם יודע עיקר שבת אז הוי שגגות הרבה.

ומעתה י"ל דזהו ג"כ החילוק בין שגגת שבת לשגגת מלאכות, דאפי' לצד זה בגמ' דשבתות כגופים ויכולים לדון שיש כאן חילוק חטאות, מ"מ אם אך הוי שגגה אחת יש גזה"כ בשבת דאינו חייב אלא אחת אפי' אם יש סיבה לחלק כמו בעלמא. ולכן בשגגת שבת סו"ס הוי שגגה אחת ואינו חייב אלא אחת, אבל בשגגת מלאכות הרי פ' הרמ' דדוקא כשיש שינוי קצת והוי מעין אותה מלאכה, וכה"ג לא הוי שגגה אחת ולכן מספיק לדין שבתות כגופים לחלק.

ובדין ימים שבינתיים ע' להלן בדעת הרמ' בזה.